

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלוי נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

בבא קמא בא

[ל"ק]

- א. **אמר רב** עומדת ברחבה ובמחזרת^{טו} ראשה לצדי הרחבה משלמת מה הזיקה .
ב. **ושמואל אמר** אפילו מחזרת נמי פטור, הואיל וגופה ברחבה, ודרכה להחזיר ראשה, והיינו שן ברשות הרבים .

משכחת לה דמחייב - כגון דשבקתה לרחבה ואזלה וקמה בצדי רחבה, שאין דרך השוורים ללכת שם, הלכך לאו רשות הרבים היא .

ואיכא דמתני להא שמעתא באפי נפשה – ר"ל יש שמביאים את זה בתור מחלוקת בין רב ושמואל אך לא כדי לבאר את המשנה.

(קושיה) מתיב רב נחמן בר יצחק מפתח החנות משלמת מה שנהנית .

היכי משכחת לה, שהרי אין חנות בתוך הרחבה ?

אלא מוכרחים לומר:

פשיטא במחזרת - וקאמר מה שנהנית, אך לא מה שהזיקה. אלמא במחזרת פטור כשמואל. אבל לפי רב קשה, שכיוון שהפירות עומדות בחנות, והיינו שן רשות הניזק היה האמור לשלם נזק שלם, כמו המקרה של צדי הרחבה.

(תירוץ) הוא מותיב לה והוא מפרק לה: דקיימא בקרן זוית^{טז} כגון שהיה מבוי קטן כלה למבוי גדול, והחנות עומדת בכניסת הגדול לקטן, ופגעה שם בפירות בלי שתחזיר ראשה, ואז הפירות נמצאות בר"ה ולא ברשות הניזק.

איכא דאמרי-

מחזרת כולי עלמא לא פליגי דחייבת.

כי פליגי במקצה מקום מרשותו לרשות הרבים, דהיינו אדם שהניח מקצת חצירו לבני רשות הרבים לעבור, ושטח שם פירות ונכנסה שם בהמה דרך הילוכה ואללה.

א. **אמר רב ל"ש אלא מחזרת, אבל מקצה מקום מרשותו לרה"ר פטורה.**

ב. **ושמואל אמר אפילו מקצה מקום מרשותו לרשות הרבים חייבת.**

יש מחלוקת בפרקים הבאים (מט): באדם שחפר בור, והפקיר את רשותו ולא הפקיר את בורו, כיצד דינו: תנא אחד סובר שבור ברשותו חייב אחד פטור .

יש דין נוסף והיינו שכל דבר שאדם יניח ברשות הרבים שיכול לגרום נזק לרבים, שהלכה הוא: שאם הזיקו אחרים המניח צריך לשלם, ולא עוד, אלא שכל המחזיק בהם זכה. לפי כל הנ"ל, אם נאמר שהמפקיר רשותו ולא בורו חייב, ה"ה לענייננו לגבי שטיחת הפירות, ואז כל מי שלקחם לו זכה בהם, ולכן פשוט שאינם חייבים לשלם אם הזיקם.

לימא בבור ברשותו קמפלגי:

רב דאמר פטור- קסבר בור ברשותו חייב.

ושמואל דאמר חייב- קסבר בור ברשותו פטור, הלכך בהמה שאכלה את אותם הפירות צריך לשלם, שהרי ברשותו הזיק, ולאו רשות הרבים הוא, שאין דרך הילוכם בה .

[עד כאן דף כא עמוד א]

שלח ליה רבי אבא בר זבדא למרי בר מר: בעי מיניה מרב הונא: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או לא ?
אדהכי נח נפשיה דרב הונא.

מ"מ בנו סיפר לנו דעתו של רב בנושא הזה:

א"ל רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב –

(1) אינו צריך להעלות לו שכר - דלא קיימא לאגרא.

(2) והשוכר בית מראובן, נמצא הבית של שמעון, מעלה שכר לשמעון-

דקיימא לאגרא, ולכן זה נהנה ולא חסר.

כעין הפסק של רבה בר רב הונא בשם רב, מביאה הגמרא אמורא אחר שאמר או בשם רב או בשם רב הונא:

(1) הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר - דלא קיימא לאגרא.

(2) והשוכר בית מבני העיר, נמצאו לו בעלים, מעלה שכר לבעלים - קיימא לאגרא.

שיטות נוספות הסוברות שלא צריך לעלות לו שכר

להלן דעת רב שאינו צריך לעלות לו שכר, ועוד שני טעמים נוספים מדוע אינו צריך לשלם לו, ובהמשך הגמרא תבאר את הנפק"מ ביניהם:

אמר רב סחורה אמר רב הונא אמר רב-

1. הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות לו שכר - משום

שנאמר ושאיה שד יוכת שער מכתת מקום שאין דרים בו. [לישנא אחרינא,

בית (שאיה) שאין אדם דר בו, מזיקין (שער -ל" שער) מכתתין אותו.]

מר בר רב אשי מתאר כיצד נראה שד זה:

אמר מר בר רב אשי לדידי חזי ליה ומנגח כי תורא.

2. רב יוסף אמר ביתא מיתבא שהוא מיושב בדירת בני אדם **יתיב** ישובו קיים.

משום שדרים בתוכו ורואים מה צריך לתקן ומתקנים מיד .

איכא בינייהו: דקא משתמש בעל הבית **ביה בציבי ותיבנא**, זה שהלך ודר בו, משום שיאה אין בו, הואיל וכבר היו משתמשים בו, אך משום ביתא מיתבא יש בו .

ההוא גברא דבנה אפדנא אקילקלתא ^{אשפה} **דיתמי.**

אגביה רב נחמן לאפדניה מיניה.

(קושיה) לימא קסבר רב נחמן בחצר חבירו **שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר ?**

(תירוץ) ההוא מעיקרא קרמנאי ^{קדמונים} **הוו דיירי ביה, ויהבי להו ליתמי דבר מועט.**

א"ל זיל פייסינהו ליתמי ולא אשגח.

אגביה רב נחמן לאפדניה מיניה.

מסקנת הדברים: זה נהנה וזה לא חסר:

מחייב - רמי בר חמא, רבי אבהו אמר רבי יוחנן (מחלוקת בדעת רבי יוחנן).

פטור - רב כהנא א"ר יוחנן, רב (או משום שיאה או ביתא מיתבא).

מסתפק – רבי חייא בר אבא.

מקרים שחייבים לכ"ע: נהנה מן ההקדש. מבית יתומים שהיו מקבלים שכר מועט.

[משנה] אכלה מתוך הרחבה (מה שנהנית) מצדי הרחבה (מה שהזיקה)

מובא במשנה שאם אכלה ברשות הרבים, פטורה, אך אכלה מצדי הרחבה, והיינו ברשות הניזק, משלם נזק שלם. להלן מחלוקת כיצד מדובר המקרה של צדי הרחבה.

^{טו} תוספות ד"ה דקיימא בקרן זוית. כגון מבוי עקום וכשמגעת לעקומותיה קודם שתפנה לצד אחר אוכלת מפתח החנות כנגדה בלא חיזור ובתוך החנות משלמת מה שהזיקה אע"פ שאוכלת בלא חיזור דחצר הניזק ממש הוי' **ובירושלמי משני** הר' פירא **דמפתח החנות אליבא דרב כגון שהיה חמור טעון גדיים ובשעת עמידתו פשטו צואריהן ואכלו** [דהיינו הגדיים אכלו בלי חיזור בר"ה, והחמור אכל בחיזור ראש] לפ"ה [שצדי ר"ה דינן כר"ה] אתי שפיר דלגבי חמור שאוכל בחיזור חשיב קרן [ומשלם מה שהזיקה] ולגבי גדיים דאכלי כי אורחיהו חשיב שן [חייב דווקא על מה נהנית, והברייאת מתייחסת על הגדיים] ולפי' ר"י [צדי רשות הרבים נחשב כחצר הניזק] צ"ל דכל מה שהגדיים יכולין להגיע ולאכול חשיב רה"ר אפילו לחמור שאין יכול לאכול בלי חיזור כי זה דוחק לומר דגבי חמור חשיב חצר הניזק ולגבי גדיים שעל גביו חשיב רשות הרבים:

^{טז} תוספות ד"ה ובמחזרת. פי' בקונטרס דדוקא במחזרת [הדיין האם נחשב שן ברשות הניזק וחייב או שן בר"ה ופטור] אבל אכלה בלא חיזור כגון שצדי הרחבה בולטין ואכלה מאותה בליטה משלמת מה שנהנית בפ' אחר של רש"י פירש דמחזרת חייבת משום קרן דמשונה הוא וקשה לפירושו דלעיל אמרינן כיון דאורחיה למיכל ליפתא אורחיה נמי לסרוכי ולמיסק הכא נמי אורחיה לחזור ואפילו לעלות בצדי רחבה ועוד דמשלמת מה שהזיקה משמע נ"ש ועוד דמשמע בסמוך דחייבא דמקצה מקום לרה"ר כחייב מחזרת ונראה לר"י **דצדי רחבה חשיבי חצר הניזק** שכל אחד יש לו רשות להניח פירותיו כנגד פתח ביתו בצדי רחבה ולרב אפילו במקום שיכול לאכול בחיזור חשיב חצר הניזק **וחייבת נזק שלם מטעם שן** ולשמואל מקום שיכול לאכול בחזרה חשיב לה כרשות הרבים [ר"ל נחלקו האם בהמה שאוכלת פירות של צדי הרחבה ע"י חיזור נחשב עדיין כחצר הניזק (רב), או שכיוון שיכולה לאכול בחיזור, נחשב כבר כשטח של ר"ה הרבים ושן פטור בה.]

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

בבא קמא בא

הניחא למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור.
(קושיה) אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר ?!

כגון דמקרי כלים סמוך לגבי כותל דכי קפצי, בקפיצה לא נפלי עלייהו,
ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא.

מתי בפילה נחשב פשיעה

פעמים שאפילו נפלו נמי חייב- משכחת לה בכותל דהיינו שמעקה הגג רעוע – שאז
אפילו לגבי נפילה הוא פושע .

(קושיה) מאי ניהו, דאבעי ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי? סוף סוף לא נפל
ארחי, ונפול אינהו? תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא ולא סופו בפשיעה .

(תירוץ) לא צריכא בכותל צר כלומר שמעקה הגג צר ודחוק (פירוש אחר כותל משופע)
ומתי שהניחם שם היה לו לעלות על דעתו שיכולים לקפוץ .

תנו רבנן-
הכלב והגדי שדלגו-

ממטה למעלה: פטורין מנזק שלם, והיינו משונה, ומשלם חצי נזק .

מלמעלה למטה: חייבין.
אדם ותרנגול שדלגו¹⁰

בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה חייבין: ר"ל אדם משום שמועד לעולם, אפילו
שאינ דרכו בכך, ולגבי התרנגול, כך היא דרכו.

(קושיה) והתניא הכלב והגדי שדלגו בין **מלמעלה למטה** בין מלמטה למעלה:
פטורין.

(תירוץ) תרגמא רב פפא דאפיך מיפך¹¹: כלבא בזקירא¹², וגדיא בסריכא¹³
נועץ ציפורניו בכותל שאין דרכו בכך - פטור מנזק שלם, וחייב בחצי נזק .

[עד כאן דף כא עמוד ב]

(דחיה) אמר לך רב-

לעולם אימא לך בעלמא בור ברשותו פטור. ומדוע למרות זאת פטורה מלשלם :

ושאני הכא דאמר לאו כל כמינך דמקרבת להו לפירותך לרה"ר ומחייבת להו
לתוראי.

(דחיה) ושמואל אמר-

בעלמא בור ברשותו חייב הואיל והפקירו.

אך יש הבדל בין בור לפירות והוא:

דבשלמא בור, איכא למימר לאו אדעתיה של שור לשמור את עצמו מהבור, אלא פירות

מי איכא למימר לאו אדעתיה?! הא חזי להו? ואפילו הוחלקה הבהמה בהם פטור
מלשלם, ושונה מבור שנמצא ברשות הרבים, אך כאן היינו רשותו .

לימא מחזרת תנאי היא- דתניא:

אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית.

א. **ר"מ ורבי יהודה:** מצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה.

ב. **רבי יוסי ור"א** אומרים אין דרכה לאכול אלא להלך.

ס"ד שרבי יוסי דיבר על צדי הרחבה ואומר שאין דרכה לאכול וחייב, ולכן מקשה
הגמרא:

(קושיה) ר' יוסי היינו תנא קמא ?

1. אלא מחזרת איכא בינייהו :

ת"ק סבר שדווקא בהלכה בצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה אך מחזרת נמי משלם
מה שנהנית .

ורבי יוסי סבר שאין דרכה להחזיר ראשה ולאכול ולכן משלמת מה שהזיקה.

(דחיה) לא דכולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל.

2. והכא בביעור בשדה אחר קא מיפלגי: האם בתוך הרחבה, דהיינו רשות
הרבים, חייב משום שן או לא.

מר סבר ובער בשדה אחר ולא ברה"ר. **ומר סבר** ובער בשדה אחר ולא ברשות
המזיק.

(קושיה) ברשות המזיק?! לימא פירך ברשותי מאי בעי ?

3. אלא דאילפא, בהמה בר"ה שפשטה צווארה ואכלה מעל גבי חבירתה חייבת,

ורבי אושעיא, בהמה בר"ה וקפצה ואכלה בתוך קופתה חייבת, **איכא בינייהו**
– דהיינו, שר"מ סובר שמתוך הרחבה תמיד פטור, ומשלם אך מה שנהנית, ורבי
יוסי סבר שאין דרכה בכך ולכן חייבת.

מתניתין

הכלב והגדי **שקפצו מראש הגג** לרשות הניזק **ושברו את הכלים: משלם נזק שלם**

מפני שהן מועדין, והיינו תולדת רגל.

הכלב שנטל חררה והלך לגדיש, אכל החררה, והדליק הגדיש:

על החררה, **משלם נזק שלם**, והיינו שן ברשות הניזק.

ועל הגדיש, **משלם חצי נזק**.

גמרא

נחלקו בבא מציעא (מב) באדם שהיה פושע בתחילתו ונאנס בסופו, האם חייב לשלם
או לאו. הגמרא תחשב במשנתנו לפי שתי הדעות הללו, ובעוד דינים נוספים :

טעמא דקפצו - הא נפלו פטור.

אלמא קסבר תחלתו בפשיעה, שהיה לו לעלות על דעתו שיכול לקפוץ, וסופו באונס,
שלא היה לו לעלות על דעתו שיפול, פטור .

תניא נמי הכי-

הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם.

נפלו: פטורין.

¹⁰ דאינו אלא משונה בעלמא אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי
דאנוס הוא דלמה יחזור מסברא ראשונה:

¹¹ תוספות ד"ה דאפיך מיפך. וא"ת למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס [חייב] לחייב נ"ש
דתחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו באונס דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום דתחילתו בפשיעה
לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חצי נזק דאי
לא הכי ארי שנכנס לחצר הניזק וטרף ואכל לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה לענין דריסה וכן כל
קרן בחצר הניזק תחילתו בפשיעה לענין שן ורגל:

¹⁰ תוספות ד"ה אדם ותרנגול כו'. וא"ת ומה חידוש באדם דחייב וי"ל דנפקא מינה אם הפקיד
ביתו לחבירו לשמור ויש שם חש"ן שיש לו ליזהר שלא ידלגו מלמטה למעלה וישברו כלים
[ואומר ר"ן] מתוך כך נראה לפרש דהא דקתני הכלב והגדי שדלגו מלמטה למעלה פטורין
דהיינו לגמרי דחשיב אנוס להכי איצטריך לאשמועין באדם דחייב דאי פטורין מנ"ש וחייבין ח"נ
ואינו אלא משנה בעלמא אמאי אצטריך לאשמועין באדם דחייב ואתי שפיר הא דמסיק ומאי
פטורין ואית דגרסי אי הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניחא ליה פטורין דס"ד פטורין לגמרי קאמר
מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיקפץ כלל אבל כיון דמוקי בדאפיך מיפך